

Fra «Borgerinitiativet Stans utbygging av Tyska og Hollenderen i Halden»
<https://www.facebook.com/groups/350192602866990/>
v. Per-Arne Torp torp.ils@gmail.com

Til Kommuneoverlegen Kjersti Gjørund i Halden
Halden kommune, postboks 150, 1751 Halden
kommunelegekantoret@halden.kommune.no
kjersti.gjorund@halden.kommune.no

Mandag 16. nov 2020

Åpent brev til kommuneoverlegen i Halden

Vi er gruppe på over 1500 medlemmer som ønsker at Tyska og Hollenderen skal forbli en grønn lunge til glede og rekreasjon for byens innbyggere. Gruppen ble startet som et initiativ på facebook og fikk raskt over 1000 medlemmer.

Områdene Tyska og Hollenderen er viktig for innbyggere i sentrum av flere årsaker:

1 - Langbrygga er nå nesten ferdig utbygd, og en stor del av innbyggerne her er eldre. For dem er de flate områdene langs sjøen fra Tista og ut til Remmenbekken viktige og tilgjengelige grøntområder.

2 - Nå er det også planer om fortetting av sentrum. Her vil det komme flere innbyggere som trenger grønne friområder der de bor.

3 - Vi må ta vare på alt vi har av grønne lunger i sentrum.

I dag har vi Busterudparken som skal være bypark, lekeplass og skøytebane. Det er lite plass tatt i betraktning at vi har en by på over 30 000 innbyggere. Faren er at denne parken blir "et verken eller" og blir påført for stor slitasje.

Byen har ellers Rødsparken, Remmendalen og Schultzedalen. Rødsparken er eid av en privat stiftelse og er åpen for byens befolkning. Vi kan ikke se inn i fremtiden og vite sikkert om Rødsparken kommer til å fortsette å være åpen for allmennheten. Vi ønsker at byen skal ha grønne lunger eid av oss i fellesskap og sikret for kommende generasjoner.

4 - Remmendalen og Schultzedalen er tilgjengelig for folk som har lett for å bevege seg. Det er i liten grad tilgjengelig for barnevogn, rullestol, eller gåstol.

Det eneste området som er tilgjengelig og som ligger langs sjøen er Tyska og Hollenderen. Vi som har sett vannkvaliteten i Iddefjorden på 60 og 70-tallet vet at våre barnebarn kommer til å kunne bade i sjøen rundt byen, dersom vi jobber målrettet for å få det til. Vi ønsker at områdene på Tyska og Hollenderen skal kunne brukes av våre barn og barnebarn.

5 - Verdien av et sammenhengende belte av grønne turområdet har stor verdi for innbyggerne. Det handler både om kvaliteten på naturopplevelsen og på muligheten til å bevege seg fritt og uten de farene som er i trafikkerte byområder.

6 - Ut fra den siste sommerens erfaringer der vi i liten grad har fått lov til å reise, ble forståelsen for området betydning større. Når unødvendig reising ikke lenger var tillatt, ble det nærområdene som måtte brukes.

I fremtiden vet vi at vi ikke kommer til å ha privatbilisme slik vi har det i dag. Dette gjelder allerede for mange barnefamilier og mange pensjonister i byen. Det er ikke selvsagt å kunne farte dit vi selv ønsker i egen bil.

7 - Gruppen «Stans utbygging av Tyska og Hollenderen i Halden» har tanke både på mennesker med funksjonsnedsettelse og mennesker som er mindre mobile på grunn av alder, men vi er også opptatt av barnefamilier, steder enslige kan møtes, steder barn og voksne kan leke i og utforske naturen.

Vi ønsker å ta vare på byen med friområder for kommende generasjoner slik at det fremdeles vil være en god by å bo i om femti, hundre eller hundre og femti år.

Vi ser på gevinsten ved et salg av friområdene langs sjøen som en kortsiktig og korttenkt handling som ikke har fellesskapets eller den enkeltes beste i fokus.

8 – Deler av områdene på Tyska og Hollenderen har blitt vurdert å være så forurensede at den tidligere kommuneoverlegen i Halden har frarådet bading her. Vi har blitt advart mot å rote i jord og å sitte på bakken. Kommunen skal behandle området etter forurensingsforskriften kap. 2. Den har forpliktet seg til å håndtere forurensede masser på forsvarlig og forskriftsmessig vis.

I dag skal Tyska være utleid til firmaene Leif Grimsrud AS og Eivind Engseth AS for mellomlagring av jordmasser, mens det graves i byens gater ved legging av nye rør. Masse fra gatene legges direkte på forurensede masser i grunnen på Tyska. Vi er særlig urolig for faren for at ren masse blandes med sterkt forurenset masse, for så å bli lagt tilbake rundt vannrørene i gatene. Når det gjelder forurensing er det slått fast at ren jord og forurenset masse ikke skal blandes

-----

Kilder:

Vi henviser til brev fra Miljødirektoratet av 10.04.15 der det kommer frem at tiltak på områdene Tyska og Hollenderen skal behandles etter forurensingsforskriften kap. 2 og at Miljødirektoratet bør være høringsinstans ved tiltak. (Brev ligger vedlagt)

Vi viser til Klima- og Forurensningsdirektoratets brev datert 06.11.2012 vedrørende "Forlenget tillatelse til graving i forurenset grunn i området Tyska og Hollenderen i Halden kommune, under punktet "Graving/ sortering/ mellomlagring. I punkt:14. står følgende. "Oppgraving av forurensede masser må foregå slik at det ikke fører til spredning av forurensning ut over hva som var situasjonen før inngrepet fant sted. Forurensede masser må ikke blandes med rene masser". (Brev ligger vedlagt)

Borgerinitiativet ønsker kommuneoverlegens vurderinger av flere sider ved områdene Tyska og Hollenderen og av en ev utbygging på disse områdene:

- A – Vi ønsker å vite om kommuneoverlegen i Halden har blitt forespurt i prosessen som har ført frem til beslutninger om å bygge ned områdene Tyska og Hollenderen.
- B – Vi ønsker å vite hvordan kommuneoverlegen i Halden stiller seg til en utbygging i dag ut fra et folkehelseperspektiv.
- C – Vi ber om en uttalelse fra kommuneoverlegen i Halden om grøntområdene i byen generelt, og om en uttalelse om de tilgjengelige grøntområdene langs sjøen spesielt.
  - Hvilken betydning ut over dette har områder langs sjøen?
- D – Ut over punktene A, B og C som gjelder natur, er vi opptatt av belastningen en eventuell utbygging, med vedvarende pæling, vil være for byens befolkning.
  - Vi ønsker en uttalelse fra kommuneoverlegen i Halden i forhold til belastning fra støy, fra støv og fra trafikk.
  - Hvordan vil omfanget av arbeider reguleres slik at vi i byen også får tid til hvile og søvn?
- E – Hvilken rolle vil kommuneoverlegen ha i arbeidet for å sikre at eventuelle boligområder ikke er forurenset og kan være skadelige for mennesker som bosetter seg der?
- F – Vi ønsker å vite hvorvidt og i tilfelle hvordan kommuneoverlegen overvåker de arbeidene på Tyska og Hollenderen.
  - Hvordan vurderer kommuneoverlegen faren for blanding av gift inn i områder som nå er rene?
  - Hvordan er faren for forurensing av grunnen i gatene vurdert?
  - Er det mulighet for forurensing av vann i rør og faren for utrenning i fjorden?

Mvh borgerinitiativet Stans utbygging av Tyska og Hollenderen i Halden

ved Per-Arne Torp

Vedlegg:

- I   Brev fra Miljødirektoratet av 10.04.15 til Halden kommune

- II   Brev fra Klima og forurensningsdirektoratet av 06.11.2012 til Halden kommune

Halden kommune
Postboks 150
1751 Halden

Oslo, 10.04.2015

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2013/4168

Saksbehandler:
Per Erik Johansen

Videre oppfølging av forurenset grunn ved utløpet av elva Tista

Miljødirektoratet tilbakefører myndighet for behandling av bygge- og gravesaker for området omtalt som «Høvleriet», «Tyska» og «Hollenderen» ved utløpet av elva Tista i Halden til Halden kommune.

Vi viser til e-post av 17. mars 2015 samt vedlagt dokument angående ansvaret for videre oppfølging av området Høvleritomta

Norske Skogindustrier ASA, Saugbrugs (NS Saugbrugs) har tidligere drevet med impregnering av trevirke på område ved utløpet av elva Tista i Halden, med tillatelse fra Miljødirektoratet. Miljødirektoratet har tidligere vurdert at forurensningsforskriften kapittel 2 ikke var gjeldene for de områdene som var forurenset som følge av denne industribedriftens aktivitet, jf. forurensningsforskriften § 2-2. Virksomheten på eiendommen er opphørt og eiendommen avhendiget. Miljødirektoratet har derfor vurdert at videre tiltak ved bygge- og gravesaker bør behandles av kommunen etter forurensningsforskriften kapittel 2.

Halden kommune mener det er hensiktsmessig at også videre oppfølging av tiltak på området følges opp av Miljødirektoratet. Det henvises da til at kommunen i denne saken har flere roller som myndighet, tiltakshaver og utbygger. Kommunen mener derfor det er god forvaltningsskikk at tiltak i forurensning grunn på dette området også fremover behandles av Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet ser at Halden kommunes rolle i denne saken kan være vanskelig, og vi er kjent med at dette er en problemstilling i flere kommuner og i flere saker. Miljødirektoratet ser likevel ikke at dette tilsier at videre oppfølging bør gjøres av en annen myndighet.

Miljødirektoratet er enig i kommunens vurdering av at en slik situasjon kan være krevende for kommunen, og vi vurderer derfor at Miljødirektoratet bør være en høringspart ved videre behandling av bygge- og gravesaker på området.

Miljødirektoratet mener dette vil bidra til tillit til kommunes vedtak og sikre at tiltak gjøres etter krav som fremkommer i våre veiledere og i lovverket.

Miljødirektoratet tilbakefører myndighet for behandling av bygge- og gravesaker for området tidligere eid av Norske Skogindustrier ASA, Saugbrugs (NS Saugbrugs) til Halden kommune.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Thomas Hartnik
seksjonsleder

Per Erik Johansen
rådgiver

Kopi til:
Timian Eiendom Johan Stangs plass 1 1767 HALDEN

KLIMA- OG
FORURENSNINGS-
DIREKTORATET

MOTTATT

13 NOV. 2012

Fylkesmannen i Østfold

Klima- og forurensningsdirektoratet
Postboks 8100 Dep, 0032 Oslo
Besøksadresse: Strømsveien 96

Halden Byutvikling AS
Jernbanetorget 2
1767 HALDEN

v/Per Egil Pedersen

Kopi av brev fra
KLIMA- OG
FORURENSNINGS-
DIREKTORATET

Telefon: 22 57 34 00

Telefaks: 22 67 67 06

E-post: postmottak@klif.no

Internett: www.klif.no

Dato: 06.11.2012
Vår ref.: 2008/421 - 572.1
Deres ref.: Tyska og Hollenderen
Saksbehandler: Olaug Bjertnæs, telefon: 22573632

Forlenget tillatelse til graving i forurenset grunn i området Tyska og Hollenderen i Halden kommune

Halden Byutvikling AS gis forlenget tillatelse til graving i forurenset grunn i område Tyska Hollenderen ved utløpet av Tista i Halden kommune, lokalitet nr. 0101015. Tillatelsen er gyldig til og med 1. mars 2015.

Klif ber om å bli orientert om når gravearbeidene starter.

Endring av tillatelsen er gebyrbelagt. Faktura ettersendes.

Vi viser til deres brev av 29. oktober 2012, tillatelse til graving i forurenset grunn i området Tyska og Hollenderen i Halden kommune av 8. februar 2011 og annen korrespondanse i saken.

Bakgrunn

Halden kommunen eier en tomt ved utløpet av Tista der det tidligere har vært drevet impregneringsvirksomhet. Eiendommen er til dels kraftig, men sterkt varierende forurenset med arsen, benzen, PAH og krom i tillegg til noe kobber. Den har følgende nummer i databasen grunnforurensning www.klif.no/grunn: 0101015

Halden kommune ønsker å tilrettelegge eiendommen for boligbygging og opparbeidelse av friområder. Vi ga tillatelse til graving 8. februar 2011, som omsøkt i tiltaksplan av 24. januar 2011. Tillatelsen er gyldig til og med 1. mars 2013. Området ble overtatt av Halden Byutvikling AS, et heleid datterselskap av Halden kommune, 30. desember 2010. Halden Byutvikling AS innser at gravearbeidet ikke kan bli ferdig til 1. mars 2013 og de søker derfor om forlenget tillatelse til graving i to år, til 1. mars 2015.

Klif vurdering og vedtak

Klif aksepterer at gravearbeidene tar lengre tid enn først antall og gir herved forlenget tillatelse til graving i ytterligere to år, til 1. mars 2015. Tillatelsen forutsetter at arbeidene blir gjennomført slik som beskrevet i den innkomne tiltaksplanen.

Før gravearbeidene starter må det gjøres en vurdering av kompetent instans om stabiliteten av området under graving og om det kan være fare for utglidning av masser. Dette gjelder spesielt spuntveggen som omkranser området mot elva og fjorden. Vurderingene skal dokumenteres i internkontrollen for prosjektet.

I tiltaksplanen er det opplyst at XRF instrument vil brukes for kontroll av forurensningsgrad i massene under gravearbeidene. Vi ber tiltakshaver vurdere om denne metoden vil kunne detektere alle aktuelle forurensende komponentene eller om det vil være behov for eventuelle tilleggsmetoder.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- De generelle vilkår i vedlegget skal følges
- Avbøtende tiltak beskrevet i tiltaksplanen skal gjennomføres
- Ved graving må tiltakshaver påse at det ikke skjer utlekking til Tista og fjorden
- For å sikre at anleggsarbeidet ikke skal medføre eksponeringsfare må tiltakshaver følge arbeidstilsynets retningslinjer.

Denne tillatelsen gjelder til og med 1. mars 2015. Dersom tillatelsen ikke er tatt i bruk før denne tid faller tillatelsen bort. Klif ber om å bli orientert om når gravearbeidene starter.

Klif opplyser at vi ikke lenger anser det som nødvendig med tinglysning av rådighetsbegrensning så lenge lokaliteten er registrert i databasen grunnforurensning. Tillatelsens punkt 20 om tinglysning av rådighetsbegrensning er derfor ikke lenger aktuelt og oppheves.

Gebyr, hjemmelsgrunnlag og klageadgang

Klif's behandling av søknader om endringer av tillatelser er omfattet av en gebyrordning. Dere skal betale et gebyr på kr. 5 300 (gebyrsats 3) for vår behandling av endringene, jmfør forurensningsforskriften § 39-5. Faktura ettersendes

Tillatelsen er endret med forlenget tidsfrist med hjemmel i forurensningsloven § 18, 1. ledd, punkt 5). Tillatelsens punkt 20 om rådighetsbegrensning oppheves med hjemmel i forurensningsloven § 18, 1. ledd, punkt 4).

Vedtak i dette brev kan påklages til Miljøverndepartementet innen tre uker etter mottakelse av brevet. En eventuell klage bør begrunnes og skal sendes Klif.

Med hilsen

Ingvild Marthinsen
seksjonssjef

Olaug Bjertnes
senioringeniør

Vedlegg: Vilkår ved graving i forurenset grunn og disponering av forurenset masse

Kopi til: Halden kommune
Fylkesmannen i Østfold
Norske Skog Saugbrugs AS v/Alfred Isaksen

Ettersendes: Faktura

Vilkår ved graving i forurenset grunn og disponering av forurensete masser

Generelt

1. Til grunn for tillatelsen har Klif lagt opplysninger framkommet i tiltaksplanen. Hvis det blir vesentlige endringer i forutsetningene i forhold til opplysninger i tiltaksplanen, skal kommunen ta opp dette med Klif i god tid før endringen vil bli gjort gjeldende. Eventuelle endringer i denne tillatelsen skal gjøres skriftlig.
2. Klif kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelsen eller sette nye vilkår, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake dersom vilkår gitt etter forurensningsloven § 18 er til stede (blant annet dersom det viser seg at skaden eller ulempen ved forurensning blir vesentlig større eller annerledes enn ventet da tillatelse ble gitt). Klif har på samme grunnlag rett til, på ethvert tidspunkt, å stoppe arbeidet.
3. Dersom den ansvarlige for tiltakene skifter i den perioden tillatelsen gjelder for, skal melding sendes Klif på forhånd. Det gjøres oppmerksom på at eierskifte kan utløse endringer i tillatelsen i samsvar med forurensningsloven § 18.
4. Dersom det viser seg at de omsøkte løsningene med de beskrevne miljøbeskyttende tiltak ikke virker som forutsatt i vilkårene, kan den ansvarlige bli pålagt umiddelbart å iverksette ytterligere tiltak.
5. Dersom Halden Byutvikling AS ønsker å foreta en endring som gjør det mulig å motvirke forurensningene på en bedre måte enn da tillatelsen ble gitt, skal den ansvarlige på forhånd gi Klif melding om dette, jfr. forurensningsloven § 19.
6. Klif forutsetter at Halden Byutvikling AS etterkommer de yrkeshygieneiske krav Arbeidstilsynet setter. Klifs krav er ikke til hinder for at det med hjemmel i annen lovgivning kan stilles ytterligere krav til sikkerhet og arbeidsmiljø.
7. Nødvendige tillatelser i henhold til annet regelverk (for eksempel Plan- og bygningsloven) må innhentes før gravearbeidene igangsettes.

Kontroll og beredskap

8. Halden Byutvikling AS plikter i henhold til internkontrollforskriften å ha en internkontroll som skal sikre at kravene i denne tillatelse og gjeldende forskrifter overholdes. Dette omfatter blant annet rutiner for håndtering av diffuse og akutte utslipp.
9. Den ansvarlige skal sørge for å ha en nødvendig beredskap for å hindre, oppdage, stanse, fjerne og begrense virkningen av akutt forurensning for all virksomhet, jfr. forurensningsloven § 40. Den ansvarliges beredskap skal stå i et rimelig forhold til sannsynligheten for akutt forurensning og omfanget av skadene og ulempene som kan inntreffe. Beredskapsplikten inkluderer også utstyr og kompetanse til å fjerne og begrense virkningen av forurensningen.
10. Uønskede hendelser som kan inntreffe under arbeidene, og som kan medføre risiko for forurensningsspredning, skal beskrives i beredskapsplanen.

11. Ved akutt forurensning eller fare for akutt forurensning som følge av virksomheten, skal den ansvarlige straks varsle brannvesenet i hht. *Forskrift om varsling av akutt forurensning eller fare for akutt forurensning*.
12. Anleggsområdet skal ikke være tilgjengelig for allmennheten, og holdes inngjerdet og låst.
13. Klif eller den Klif bemyndiger, skal til enhver tid ha adgang til anlegget for inspeksjon.

Graving/sortering/mellomlagring

14. Oppgraving av forurenset masse må foregå slik at det ikke fører til spredning av forurensning ut over hva som var situasjonen før inngrepet fant sted. Forurenset masse må ikke blandes med rene masser.
15. Utgravingen skal foregå som en seksjonsvis graving med tilhørende analyse- og kontrollprogram. Enkeltgjenstander større enn 50 mm uten belegg, betraktes å være rene og kan disponeres fritt. Forurenset masse under 50 mm skal analyseres/vurderes før det tas stilling til behandlingsform. Kjemisk analyse skal utføres på materiale mindre enn 2 mm. Farlig avfall som påtreffes skal sorteres ut og leveres godkjent mottak for farlig avfall.
16. Det skal treffes tiltak som minimerer tilstrømning av overflatevann til byggegrop. Det er ikke tillatt å foreta oppgraving av forurenset masse med fritt vannspeil i byggegrop. Forurenset overvann og vann fra byggegrop som skal lensepumpes kan ledes til kommunalt renseanlegg eller annet renseanlegg konstruert for oppgaven. Tillatelse til påkøpling til kommunalt nett må innhentes i forkant. Kopi av tillatelse og angivelse av mengder og konsentrasjoner skal dokumenteres i prosjektes sluttrapport. Dersom annet renseanlegg enn det kommunale benyttes, skal renseanlegget beskrives i rapporten sammen med vannets kvalitet etter rensning og sluttdisponeringen.
17. Forurenset masse skal fortrinnsvis transporteres direkte til godkjent mottaksanlegg. Dersom det viser seg nødvendig med mellomlagring, skal massene lagres på fast dekke og dekket med presenning for å hindre infiltrasjon av nedbør og spredning av partikler som følge av vind. Massene må sikres mot gjennomstrømning (for eksempel avskjærende grøfter). Sigevann fra mellomlager skal resirkuleres, kobles til kommunalt renseanlegg (om tillatelse blir gitt) eller renses før utslipp. All mellomlagring skal foregå innenfor avstengt område.

Sluttdisponering av forurenset masse

18. Masser i tilstandsklasse 1 og 2 (definert i SFT-veileder TA-2253/2009, tabell 1) kan disponeres fritt på eiendommen dersom annet lovverk ikke er til hinder for det.
19. Eventuelle overskuddsmasser skal prøvetas med tanke på forureningsnivå. Det skal beskrives i internkontrollen for prosjektet hvilke komponenter uttatte jordprøver skal analyseres på. Valg av komponenter skal gjøres ut fra hvilken forurensning som er dominerende i det aktuelle området.
20. Punktet oppheves i forlenget tillatelse.

Rapportering

21. Senest 6 måneder etter at anleggsarbeidene er avsluttet skal det sendes inn en samlet sluttrapport til Klif. Den skal omfatte alle gravearbeidene som er gjennomført i forurenset grunn i henhold til tillatelsen. Rapporten skal beskrive det arbeid og de tiltak som er gjennomført, de resultater som er oppnådd og eventuelle avvik. Resultatene fra kontrollmålingene i anleggsperioden skal vedlegges. Levering av farlig avfall skal dokumenteres. Disponeringen av forurenset masse skal beskrives. I sluttrapporten skal det vedlegges et kart over det forurensete området, med fargekoder i henhold til Klif veileder TA 2553/2009.